

Bugünkü programımda sizi bu çok meşhur, çok takdir edilen, İstanbul'un, hatta Türkiye'nin ilk kolejinde, Robert Kolej'de ağırlamak çok mutluluk verici. Şu anda okulun kütüphanesindeyiz ve etrafımızda öğrenciler var. Aileniz eğitim fikrini çok seviyordu. Bu nedenle büyük büyükbabanız, Dr. Cyrus Hamlin, 1863 yılında iş arkadaşı Christopher Robert'la birlikte bir okul kurmaya karar verdi. Ve bugün Robert Kolej'in 150. Yılı'nı kutluyoruz. Bize kısaca ailenizin ve Robert Kolej'in tarihinden bahsedebilir misiniz?

Tabii ki. Biz tarihimize gurur duyuyoruz ve Türk insanına da bunu hatırladığı için müteşekkirimiz. Zira, benim ülkemde bu bazen çok da hatırlanmıyor. Robert Kolej, aslında, Amerika sınırları dışında kurulmuş ilk Amerikan Koleji'dir. O dönemde Amerika içinde de çok fazla kolej olmadığı düşünülürse, başka bir çevrede bir okul kurmak Amerikan eğitimi için çok önemli bir adımdı. Cyrus Hamlin, o dönemde 'Konstantin' adıyla anılan İstanbul'da yaşıyordu. Buraya bir misyoner heyeti tarafından gönderilmişti; ancak çok sınırlı bulduğu bir eğitim vermesini istedikleri için misyoner heyeti ile anlaşamıyordu. O tam bir eğitim vermek istiyordu; fen ve matematik öğretmek istiyordu ve bunların dinle hiç ilgisi yoktu. Bu nedenle, daha önce hiç görülmemiş bir şey denemek istedi. 1850'lerin sonunda, Christopher Robert isimli zengin bir Amerikalıyla tanıştı ve 1863'te bu okulun kapılarını açtılar. Başlangıçta çok küçüktü; ancak, mükemmelliğinin haberleri hızla yayıldı ve ilk yıllarda çok farklı kesimlerden insanlar okula geldi. Önce, Osmanlı'daki azınlıklar: Bulgarlar, Ermeni ve Rumlar için okul çekiciydi; zamanla herkese açık bir hale geldi. Her zaman herkese açıktı, ama zamanla Türkler daha ağırlıklı oldular ve şimdi hepsi Türk. Bu hepimizin, farklı geleneklerden gelenlerin, gurur duyması gereken bir şey. Bu bir Amerikan icadı değil, hep birlikte yaratılmış bir şey. Bu nedenle, 150 yıllık bu okul, iki ülke halkı arasındaki dostluk açısından gerçek bir övgü kaynağı.

1

1863'de açıldığında, Robert Kolej sadece erkek çocukları eğitmek için kurulmuş bir okuldu. Ancak kısa bir süre sonra, 1871'de kızlar da alınmaya başlandı. Ve sonra okulda muhteşem bir eğitimin yanı sıra spor ve atletizm de önem kazandı. Aslında, Türkiye'deki ilk spor etkinlikleri bu okulda başladı.

Aynen öyle. Çok büyük bir değişim yaratmak amaçlı bir program yapıldığını sanmıyorum. Sizin deyişinizle söyleseniz, sadece muhteşem bir okul yaratılmaya çalışılıyordu. Ve kurucumuz Amerika'dan geldiği için biliyordu ki, spor çok önemlidir ve tüm gençler spor yapmayı sever. Sistemli fiziksel aktivite onun için önemliydi. Türkiye'de basketbol ilk kez Robert Kolej kampüsünde oynanmıştı; şimdi basketbolsuz bir Türkiye düşünmek mümkün değil. Aynı zamanda, dediğiniz gibi, kadınların eğitime katılması, kadınları güçlendirmede çok önemli bir adımdı. Çok küçük bir okul da olsa, kadınların Amerikan Kız Koleji- farklı isimleri oldu- adli kardeş okulda eğitilmesi örneği. 1871 kadar erken bir tarihte Türk kadını burada eğitiliyordu. Bu sadece Türkiye için değil, tüm bölge için ileriye doğru atılmış çok dikkat çekici bir adımdı. Batı Avrupa'da bile kadınların kolej eğitimi alabilmesi çok güçtü. İşte İstanbul'un bu bölgesinde, 150 yıl önce, Türkiye'yi ve hatta dünyayı dönüştüren önemli deneyler yapılıyordu.

Okul hala Türkiye'nin en iyi eğitimini sağladığı itibarını koruyor. Giriş sınavlarında en yüksek puanları elinde tutuyor. Robert Kolej'e girmek çok zor. Eğitim sistemi günümüzde ne şekilde ayarlanıyor? Amerika'nın etkisi neler?

Hala Amerikalı eğitimciler ve "liberal arts" eğitimi geleneğinin izleri var: dengeli bir fen, İngilizce, tarih eğitimi içeriyor. Bence herkes başarının asıl nedeninin, Türk insanının bu eğitimi benimsemesi olduğu konusunda hemfikir. Türk insanı eğitimi bu denli değerli bulmasaydı, bu başarı gerçekleşmezdi. Ne zaman Türkiye'den biriyle tanışsam ve Robert Kolej ile bağımdan söz etsem, hemen bir takdirle karşılaşırım, bu da beni çok etkiliyor. Bu Amerika'nın en iyi okulları için bile söz konusu değil. Türk insanı Robert Kolej'i çok üstün görüyor; başka ülkelerde alışık olmadığınız kadar. Dolayısıyla ailemiz çok gururlu; ailemizin çeşitli kolları, Robert Kolej ile olan bağlantımızdan dolayı çok gurur duyuyoruz. Bence Türk insanı da bu gururu hissetmeli çünkü okulu olduğu yere getiren Türk insanının bunca yıllık emeği.

Türkiye ve Amerika'nın uzun bir geçmişi var. Birçok savaşta müttefik olmuşlar, birlikte çalışmışlar ve yan yana durmuşlar. Okulun varlığı, örneğin 1. Dünya Savaşı sırasında, ilişkileri nasıl etkiledi diye merak ediyorum.

Şaşırtıcı derecede, çok etkili oldu. 1. Dünya Savaşı'nda çok anlamlı bir rol oynadı. Türkiye, Almanya'nın müttefiki idi, Amerika önce tarafsız iken daha sonra Fransa ve İngiltere'nin yanında yer aldı. Mantıken, Türkiye ve Amerika birbirine savaş açacak, hatta savaşa gireceklerdi; bu da bir felakete yol açacaktı. Robert Kolej'in varlığı ile oluşturulmuş dostluk geleneği, savaşın önlenmesinde çok etkili oldu. Savaş sırasında, ilişkiler devam etti ve iki ülke savaşa girmedi. Robert Kolej Mütevelli Heyeti başkanı, Amerikan Başkanı'na ateşli bir mektup yazarak Türkiye'ye savaş açmamaları gerektiğini, zira ortak çıkarları, yakın dostlukları ve özellikle Robert Kolej'in varlığı için bunun büyük önem taşıdığını vurguladı. Ve başkan, Woodrow Wilson, "size katılıyorum" diye cevap verdi. Yani, çok isabetli bir durumdu. Aynı durumun Türk tarafında da yaşandığını söylemem gerekir. Robert Kolej'in Türk dostları da, hükümetin sınırlı davranması için üzerlerinde etki oluşturmaya çalıştılar. İşte bu nedenle, ilişki tarihinin farklı oluştuğuna inanıyorum. 1. Dünya Savaşı'nda düşman olmamaları 2. Dünya Savaşı'nı daha iyi bir savaş yaptı ve NATO daha doğal bir şekilde oluştu. Yani hepimizin müteşekkik olması gereken bir durum var.

İstanbul'a ilk ziyaretiniz Bill Clinton delegasyonu ile birlikteydi.1999'daki depremden hemen sonra. Siz hem dış politika konuşma yazarı hem de üst düzey danışmansınız. Bill Clinton'a da danışmanlık yaptınız. O dönemde Amerika ile Türkiye arasındaki ilişki nasıldı?

Çok iyi. İlişkinin daha önce hiç olmadığı kadar başarılı bir döneme girdiğini hissediyorduk. Tabii 1949'dan beri NATO müttefikiydik ve 1830'dan beri yapılmış anlaşmalarımız vardı; Robert Kolej öncesi bile anlaşmalarımız vardı, bu çok; çok eski bir dostluk. Ancak, 1999'da her zamankinden daha iyiye gidiyordu. Türkiye yurtiçindeki birçok problemini hallediyor ve ilişkiyi daha yüksek bir mertebeye çıkartmaya hazırlanıyordu. Aynı şekilde o yıllarda, Amerika da Türkiye ile ilgili daha olumlu duygular taşıyordu. Türkiye Balkanlarda yaşadığımız birçok problemde bize çok yardımcı olmuştu ve biz de dünyaya Müslüman geleneklerine sahip bir ülkeyle iyi dost olabileceğimizi göstermek istiyorduk. Ve enerji ilişkilerimiz, politik ilişkilerimiz vardı ve Ortadoğu barışı için birlikte çalışıyorduk. Ve çok iyi bir zamandı; depremler çok üzücü oldu ama bir yandan da Türk- Yunan ilişkisini kuvvetlendirmeye yardımcı oldu.

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'nın da gelip "şimdiye kadar olandan da iyi bir ilişki istiyoruz" demesini kolaylaştırdı. Bu da, 1999'da Bill Clinton'un söylemi idi. Konuşması Ankara Parlamentosunda çok iyi karşılandı, tabi günlük hareketleri ve kişiliği de, çok cana yakın olması... Türkiye'de birçok kişi onu, uzanıp burnuna dokunan bebek görüntüsüyle hatırlar... Ne kadar güzel bir andı. Hissedildiği gibiydi. İnsanlarımız birbirlerini farklı bir gözle görüyorlardı ve bu çok heyecan vericiydi. Bu heyecanı bir sonraki Başkanlık dönemine taşıyamadık. Hepimizin bildiği gibi, George W Bush'un başkanlığı döneminde birtakım problemler yaşadık. Irak savaşı, ABD dâhil herkes için zor zamanlar yaşattı ve aradan on yıl geçmesine rağmen hala birçok Amerikalı Irak savaşı için karmaşık duygular beslemektedir. Ancak, Türk Amerikan dostluğu konusunda kimsenin karmaşık duyguları yok. Bu, bir ilişki için iyi bir şey. Zaman zaman anlaşmama durumları olabilir, bu normaldir. Güvenilir bir ilişki, birçok ortak çıkar ve gerçek bir bağlılık var.

Ted, Robert Kolej'i gelecekte nerede göreceğiz? Okul için nasıl beklentileriniz var?

TW: Bence daha da global bir kurum olmaya devam edecek. Türk mezunlar İstanbul, Londra, Paris, Sao Paolo, Brezilya gibi dünya şehirlerinde yaşayacak ve bu kendi doğruları olan bir diplomasi olacak. Umarım gittikleri yerlere Cyrus Hamlin'in burada yaptığı gibi eğitsel fikirler götürüp oralarda liderlik yaparlar. Cyrus Hamlin'in bu okul mezunu birinden isteyeceği son şey kibirdir. O erişime inanırdı. Sadece onun akrabası olması nedeniyle birisinin kendi adına konuşması herhalde onu çok rahatsız ederdi. İnsanların kendi başarıları doğrultusunda konuşmaları gerektiğine inanırdı. Bu nedenle, okulun kapılarını her zaman farklı gelir seviyesinden, farklı dil geleneklerinden öğrencilere açmıştı; okulun her anlamda kapsayıcı bir okul olmasını arzu ediyordu. Robert Kolej'in Türk mezunları bu fikirleri dış dünyaya taşıyabilirler. Dünyanın büyük bir bölümü, dini ve etnik gelenekler, dilbilimi konularında uyumlulaştırma sorunları yaşamaktadır. Türkiye bu sorunları çözme konusunda çok başarılı. Önümüzdeki 150 yıl, Robert Kolej'in Türk mezunları, Amerika Birleşik Devletleri ve diğer ülkelerdeki dostlarına bu kapsayıcılık ideallerini yayabilirlerse, çok daha iyi bir dünya görebiliriz. Aynı zamanda daha bağlı bir dünya çünkü İstanbul'daki bu kütüphanedeki bir mezun anında New York'taki herhangi birisiyle Türkçe veya İngilizce konuşabilecek. Yani teknoloji, Cyrus Hamlin'in hayalini gerçekleştirmeye yardımcı oluyor, insanlar arası daha hızlı erişim. Sergide bir telgraf aleti var. Ve iphone'lar, ipadler, simultane video konferansları. Hepsi, aynı fikrin gelişmiş versiyonları, farklı geleneklerden insanların bir araya gelerek eğitilmeleri. Bu herkes için daha iyi.